

Editör'den

Gizem Deniz BÜYÜKSOY*

*Dr.Öğr.Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü

Aralık 2020 tarihi itibarıyla tüm dünyada 72 milyonu aşkın insan COVID-19 ile enfekte oldu ve 1.5 milyondan fazla insan COVID-19 nedeniyle hayatını kaybetti (**WHO, 2020**). 2020 yılının sonlarına geldiğimiz bugünlerde tüm dünya; virüsün mutasyon geçirmesi, hastaların yoğun bakım gereksiniminin artması, sağlık çalışanlarının yorulması ve ekonomik kaynakların tükenmesi gibi ağır sonuçları yaşarken diğer yandan aşı geliştirme çalışmalarının başarılı sonuçları ile umutlanmaktadır.

Bugün, COVID-19'a karşı geliştirilmiş 200'den fazla aşı bulunduğu bilinmekte olup bu aşuların güvenilirliği ile ilgili birçok çalışma yapılmaktadır (**Dodd, et al.,2020**). Brezilya, Güney Afrika ve Birleşik Krallık'ta yapılan bir randomize kontrollü çalışmada, denenen aşının kabul edilebilir düzeyde güvenli olduğu ve semptomatik COVID-19'a karşı etkili olduğu belirlenmiştir (**Voysey, et al., 2020**). Hem yaşlılarda hem de gençlerde aşının etkinliğini değerlendiren bir başka randomize kontrollü çalışmada ise aşının yaşlı ve komorbiditesi olan yetişkinlerde de iyi sonuç verdiği belirlenmiştir. Hepimizin televizyon kanallarından bildiği gibi; 9 ve 16 Aralık tarihleri arasında farklı firmalar tarafından geliştirilen üç adet aşının da etkili ve güvenli olduğu duyurulmuştur (**Ramasamy, et al., 2020**).

Aşı geliştirme ve güvenilirliğini belirlemeye yönelik çalışmaların devam ettiği bugünlerde tüm ülkeler, güvenilir olan yeterli dozda aşuyu satın almak için anlaşmalar yapmaktadır. Pandeminin bitmesi için hastalıktan koruyabilen, güvenilir aşuyu yeterli miktarda sağlamanın yanında aşı olmak konusundaki gönüllülüğün de önemli bir belirleyici olduğu vurgulanmaktadır (**Dodd, et al., 2020**). Bu nedenle aşı karşıtlığının yeniden konuşulması, aşı üretimi ile ilgili tüm aşamaların şeffaf biçimde toplumla paylaşılması, aşuların dağıtım ve uygulama sürecinin açık biçimde yürütülmesi, enjektör, soğuk zincir ve ekipmanların sağlanması önemlidir (**Dodd, et al., 2020; Mills & Salisbury, 2020**). Aşı uygulaması için tüm bunlarla birlikte aşuyu uygulayabilecek ve kaydedebilecek bilgi ve becerisi olan sağlık çalışanlarına mutlaka gereksinim olacaktır. Ülkelerin aşı uygulama sürecini iyi yönetebilmeleri için birinci basamak sağlık hizmetleri kapasitesinin güçlendirilmesi, aşı klinikleri kurulması ve mobil sağlık bakımı sunulması önerilmektedir (**Mills & Salisbury, 2020**).

Pandemide hastaların bakım ve tedavisini en ön sırada yer alarak yürüten sağlık çalışanları, aşuların uygulanmasında da başrolde olacaktır. Sağlık çalışanlarının pandemi döneminde karşı karşıya olduğu ağır iş yükü ve zor koşulların farkında olmanın önemi büyüktür. Bu nedenle iş yükü giderek artan sağlık çalışanlarının çalışma koşulları ve bunun sonuçlarını gösteren çalışmalara ihtiyaç vardır. Pandemi koşullarının ağırlaştığı günlerde COVID-19 ile enfekte olmanın sağlık çalışanları için tek sorun olmadığı, bunun ötesinde uzun çalışma saatleri ve iyileşmek için yeterli vakitlerinin olmaması, artan yorgunluk ve ruh sağlığı sorunları ve tükenmişliğin, sağlık çalışanlarının karşı karşıya kaldığı diğer ciddi sorunlar olduğu bildirilmektedir. Öte yandan sağlık çalışanlarına yönelik damgalama, ayrımcılık ve şiddet de artmaktadır. Bununla birlikte ağır çalışma koşullarında uzun süre kişisel koruyucu ekipman kullanmaları, fiziksel ve dermatolojik sorunlar yaşamalarına yol açmıştır. Dünyanın pandemiyi getirdiği yeni duruma hazırlıklı olmaması, ilk önce sağlık çalışanlarını riske atmış, örneğin Amerika'da bir hastanede COVID-19 ile enfekte olan asemptomatik hemşirelerin hasta bakmaya devam etmesine izin verilmiştir. Bu gelişmeler, hasta güvenliğinin de tartışılmasına yol açmıştır (**Editorial, 2020a**).

COVID-19 pandemisinin sadece tıbbi bir konu olmadığını, bununla birlikte birçok sosyal sorunun derinleşmesine, görünür hale gelmesine ya da yeni sosyal sorunların ortaya çıkmasına yol açan karmaşık bir kriz olduğunu söyleyebiliriz. Eğitim-öğretimin sürdürülmesi de bu sorun alanlarından biridir. Üniversitelerde, pandemiyi ilk günlerinden bugüne eğitim öğretimin sürdürülmesi için uzaktan öğrenme sistemlerine ilişkin yeni yöntemler tartışılmaktadır (**Editorial, 2020b**). Öte yandan toplumda var olan sorunları görünür hale getirme ve bunlara çözüm üretme imkânı veren, üniversitenin araştırma yapma sorumluluğu; pandemi sürecinde eğitim öğretimin sürdürülme

çabasının gölgesinde kalmıştır. Bu süreçte hemşirelik eğitimi ve sağlık bilimleri alanında akademisyenlerin yönelimi de zorunlu olarak değişmiştir (**Editorial, 2020b**). Pandemi koşulları akademisyenlerin hem araştırma yapma olanaklarını hem de öğrencileri ile eğitim deneyimi yaşama olanaklarını kısıtlamıştır. Akademisyenler bir yandan yeni çevrimiçi öğrenme yöntemini öğrenmeye çalışırken diğer yandan okul ve kreşlerin kapanması sonucu artan ev içi sorumlulukları yerine getirmekte; laboratuvar, klinik ya da toplumsal alanda çalışma imkânı bulamamakta ya da devam etmekte olan çalışmalarını durdurmak zorunda kalmaktadır (**Editorial, 2020b**). Yeni çevrimiçi öğrenme yöntemi ile öğrenci-hoca ilişkisinin sadece anlatan-aktaran biçimine dönüşmesi, akademisyenlerin mesleki doyumunu olumsuz etkileyerek işlerine atfettikleri anlamı yitirmelerine yol açabilmiştir. Bunun için sağlık bilimleri alanında hem teorik hem klinik hem de toplum içinde öğrenme ortamlarında; öğrenme atmosferinin oluştuğu, öğrenci-hoca iletişiminin yüz yüze ve anlık gerçekleşebildiği, pandemiden önceki eğitim sistemine, -onu güçlendirerek- geri dönme hayalini güçlü tutmakta fayda vardır.

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi'nin 2020 yılı üçüncü sayısında "Kozmetikler ve Kişisel Bakım Ürünlerinin Sağlığa Olumsuz Etkileri ve Hemşirenin Rollerini: Literatür Derleme", "Pediatri Hemşireliğinde Aile Merkezli Bakım", "Türkiye'de Aile ve Kültürel Yapıda Yakın Gelecekte Meydana Gelmesi Düşünülen Değişimlerin Yaşlanma, Yoksulluk ve Evlilik Kurumu Açısından Değerlendirilmesi" başlıklı üç derleme ile "COVID-19 Pandemisinde Problemler İnternet Kullanımı: Bir Nitel Araştırma", "Erişkin Hematoloji ve Kemik İliği Transplantasyonu Ünitelerinde Yatan Hematolojik Maligniteli Hastalarda Gelişen Kan Dolaşımı Enfeksiyonlarının Araştırılması" başlıklı iki araştırma makalesi ile yayındayız.

Bilgi ve umutla...

KAYNAKLAR

Dodd, RH., Pickles, K., Nickel, B., et al. (2020). Concerns and motivations about COVID-19 vaccination. *Lancet Infect Dis*, [https://doi.org/10.1016/S1473-3099\(20\)30926-9](https://doi.org/10.1016/S1473-3099(20)30926-9)

Editorial. (2020a). Caring for people who care: supporting health workers during the COVID-19 pandemic. *E Clinical Medicine*, <https://doi.org/10.1016/j.eclinm.2020.100667>

Editorial (2020b). Research and higher education in the time of COVID-19. *The Lancet* 396(29): 583.

Mills, M., Salisbury, D. (2020) The challenges of distributing COVID-19 vaccinations. *E Clinical Medicine*, <https://doi.org/10.1016/j.eclinm.2020.100674>

Ramasamy, M., Minassian, A., Ewer, K., et al. (2020) Safety and immunogenicity of ChAdOx1 nCoV-19 vaccine administered in a prime-boost regimen in young and old adults (COV002): a single-blind, randomised, controlled, phase 2/3 trial. *The Lancet*, [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)32466-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)32466-1)

Voysey, M., Clemens, S., Madhi, S., et al. (2020). Safety and efficacy of the ChAdOx1 nCoV-19 vaccine (AZD1222) against SARS-CoV-2: an interim analysis of four randomised controlled trials in Brazil, South Africa, and the UK. *The Lancet*, [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)32661-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)32661-1)

World Health Organization. (2020). Erişim: <https://covid19.who.int/>